

26.2.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

OKM/41/010/2017

Lausunto hallituksen esityksestä lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

---

Suomen Yrittäjät kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä (OKM) mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Lain valmistelun tiukasta aikataulusta huolimatta katsomme, että käsillä oleva hallituksen esitys on oikeansuuntainen ja tarjoaa hyvät lähtökohdat lukiokoulutuksen uudistamiselle. Teknologian kiihdyttämä yhteiskunnallinen murros edellyttää koulutusinstituutioilta uutta ketteryyttä ja muutосkykyä, mihin uusi laki toivottavasti myös lukiota ohjaa.

Lukion toimintatapojen ja -kulttuurin kehittäminen tapahtuu oppilaitoksissa opettajien ja muun henkilökunnan ja opiskelijoiden voimin sekä tulevaisuudessa myös yhä enemmän lukioden välisissä verkostoissa. Tätä työtä on uuden lainsäädännön puitteissa edistettävä niin ministeriön, Opetushallituksen, Ylioppilastutkintolautakunnan kuin koulutuksen järjestäjien. Lisäksi korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden on otettava napakampi ote uuden lukion rakennustöissä. Myös laajempi yhteistyö ammatillisen koulutuksen kanssa on välttämätöntä.

Uusi yleissivistys lukiouudistuksen johtotähdeksi

Lukiokoulutus on vuosikymmenten saatossa muodostunut koulutusjärjestelmämme hubiksi, joka toimii nuorten ikäluokkien kanavana perusopetuksesta korkeakoulutukseen ja ammatillisen toisen asteen opintoihin sekä vähintäänkin välillisesti myös työelämään. Lisäksi lukiolla on yhä merkittävämpi aikuiskoulutuksellinen tehtävä, joka vastaa elinikäisen oppimisen kasvavaan tarpeeseen ja luo sille perustaa.

Lukio on nähty yhtäältä perusopetuksen tavoin yleissivistävänä mutta toisaalta myös jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia rakentavana ja urasuunnittelua edistävänä koulutuksena. Näiden tavoitteiden on ajateltu täydentävän toisiaan. Kahden kärjen taktiikka on kuitenkin muodostunut ajan saatossa pulmalliseksi.

Keskeiseksi ongelmaksi on muodostunut yleissivistyksen konservatiivinen tulkinta, jonka ankkureita ovat olleet teollistuvan yhteiskunnan jäykkä oppiainerakenne, laaja tietopainotteisuus sekä luokkahuoneisiin sulkeutunut opetus. Lukiossa tämä on johtanut opintojen pirstaleisuuteen, opetuksen

siiloutumiseen, oppilaitosten sisäänpäin kääntymiseen ja oppijoiden uupumiseen – siis yleisesti erkaantumiseen niistä yhteiskunnallisesti tärkeistä tavoitteista, jota lukiolle on asetettu.

Ymmärryksemme yleissivistyksestä ja sille perustavasta lukiokoulutuksesta vaatii päivittämistä. Sivistys on myös uutta luovaa, mikä pätee myös itse sivistyskäsitteeseen. Lukio taas ei saa jämähtää pelkäksi peruskoulun kolmi-vuotiseksi jatkoajaksi, vaan sen on tarjottava oppijalle yksilöllisiä mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä vahvuuksilleen rakentaen, monipuolisia oppimismuotoja ja -ympäristöjä hyödyntäen ja kiinnostuksensa kohteita lukion ulkopuolelta luodaten. Pitää tietää, mistä tulemme ja mikä on elämässä tärkeää, mutta myös uskaltaa katsoa kohti uutta ja tulevia mahdollisuuksia.

Kannatamme hallituksen esityksen perusteluissa ilmaistua yleissivistyksen uutta, laaja-alaisempaa tulkintaa, joka painottaa yleissivistyksen rakentamista vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa. Lukiokoulutuksen on kyettävä vastaamaan joustavasti alati monimutkaistuvassa, digitalisoituvassa ja kansainvälistyvässä yhteiskunnassa tarvittaviin tulevaisuuden laaja-alaisiin osaamistarpeisiin. Sivistys ja sivilisaatio etenevät käsi kädessä.

Uuden eteenpäin katsovan mutta myös mennyttä ymmärtävän yleissivistyksen on oltava lukion rakenteiden, sisältöjen ja pedagogiikan uudistamisen kirkas johtotähti.

Lukioon joustoa, avoimuutta ja yksilöllisyyttä

Tiukkarajaiselle oppiainejaolle perustuva kurssimuotoinen lukio on tullut ainakin osittain tiensä päähän. On aika siirtyä eteenpäin kohti ilmiölähtöisempää ja opiskelijalle ja koulutuksen järjestäjälle joustavampaa lukiota. Pidämmekin ehdotusta opintopisteistä ja yhden tai useamman oppiaineen muodostavista opintojaksoista koostuvasta rakenteesta kannatettavana kehittämissuuntana.

Uusi dynaamisempi rakenne vahvistaisi oppiainerajat ylittävää eheämpää ja temaattisempaa oppimista, notkeuttaisi opetuksen järjestämistä ja luovempaa toteuttamista sekä lisäisi opettajien yhteistyötä ja koko oppilaitoksen yhteisöllisempää kulttuuria. Opintopisteiden yhteismitallisuus korkeakoulujen kanssa taas lujittaisi koulutusasteiden välistä siltaa.

Rakenteellisen päivittymisen lisäksi lukioden on avauduttava myös ulospäin ja monipuolistettava opiskelijalle tarjolla olevia oppimisen ympäristöjä. Suhtaudummekin myönteisesti siihen, että uusi laki vahvistaisi lukiokoulutuksen järjestäjän yleistä yhteistyövelvoitetta erityisesti korkeakoulujen sekä elinkeino- ja työelämän toimijoiden osalta.

Avoimemman yhteistyön ja opiskelijan yksilöllisen opintopolun vahvistamiseksi on mielestämme myös perusteltua, että laki velvoittaisi lukiota järjestämään opetuksen siten, opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin omassa oppilaitoksessa ja koulutuksen järjestäjän muiden oppilaitosten sekä korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestä-

jien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittymiseksi on erityisen kannatettavaa, että uuden lain mukaan osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa.

Uusien ylioppilaiden siirtymistä jatko-opintoihin on parannettava. Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus vastaa osaltaan tähän haasteeseen, mutta myös lukion opetusta ja opinto-ohjausta on kehitettävä tätä silmällä pitäen. Suhtaudummekin myönteisesti siihen, että jatkossa opiskelijalla olisi oikeus yksilöllisempään ohjaukseen ja henkilökohtaisen opinto- ja urasuunnitelman laatimiseen. Pidämme myös tervetulleena esitystä siitä, että lukiosta valmistuneilla tai sen keskeyttäneillä olisi mahdollisuus saada opintoihin hakeutumiseen ja uraohjaukseen liittyvää ohjausta myös opintojen päättymisen jälkeen.

Vaikka opintopisteisiin ja opintojaksoihin siirtyminen oletettavasti tuokin lukio-opintojen toteutukseen kaivattua joustoa ja eheyttä, uusi lainsäädäntö säilyttäisi lukion oppiainejaon sekä kutakin ainetta pakollisina opintoina opiskeltavan määrän nykyisellään. Lukion tuntijakoon ei siis tulisi tältä osin muutoksia, eikä opiskelijan mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin, esimerkiksi oppiaineryhmien sisällä, vahvistuisi. Pidämme tätä harmillisena, vaikka ymmärrämme, että uudistuksen valmistelun tiukan aikataulun tähden valinnaisuutta koskevat kysymykset on haluttu tietoisesti sivuuttaa.

Lukion uudistaminen on nähtävä pidempänä projektina, jossa myös oppiainerakennetta ja valinnaisuutta koskevat kehittämistarpeet on nostettava lähivuosien aikana pöydälle. Näin varmistetaan, että nyt käynnistetyn uudistusprosessin tavoitteena olleet lukiokoulutuksen ketteröittäminen ja yksilöllistäminen oikeasti toteutuvat. Lukiodien ja lukiolaisten kehityshakuista yrittäjyyshenkeä ei pidä suitsia.

Lukiolaisten osaaminen näkyväksi

Lukiolainen rakentaa osaamistaan oman lukionsa lisäksi myös muualla, niin muissa oppilaitoksissa, harrastuksissa, yritystoiminnassa kuin muutenkin työelämässä. Muualla hankittu osaaminen on tehtävä näkyväksi ja tunnustettava osana lukio-opintoja. Tämä kannustaa nuorta omaehtoiseen aktiivisuuteen sekä vahvuksiensa tunnistamiseen ja tarjoaa myös lukioopinnoille monipuolisempia soveltamisen ympäristöjä.

Tervehdimme ilolla sitä, että opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen selvittäminen tuotaisiin voimassa olevaa lukiolakia selkeämmin esiin koulutuksen järjestäjän aktiivisena velvollisuutena.

Suhtaudumme myös myönteisesti siihen, että lukion oppimäärä voisi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näyttöjä eli lukiodiplomeita. Esitämme, että diplomien voisi tulevaisuudessa suorittaa myös työelämään ja yrittäjyyteen liittyen. Nykyisin diplomit ovat rajautuneet taito- ja taideaineisiin.

Lukio valmistaa yrittäjyyden yhteiskuntaan

Yrittäjyyden merkitys työelämässä ja yhteiskunnassa lisääntyy kaiken aikaa, katsoipa asiaa sitten yleisten työelämävalmiuksien tai työn tekemisen muotojen näkökulmasta. Samalla kun yhä useampi työtehtävä edellyttää itsestä yrittäjämäistä otetta, kasvaa itsensä yrittäjänä pää- tai sivutoimisesti työllistävien määrä nopeaa tahtia. Pelkästään 2000-luvulla yksinyrittäjien määrä on maassamme noussut 60 000:lla ollen jo 65 prosenttia koko yrittäjäkannasta.

Samalla pienten ja keskisuurten yritysten rooli työn ja hyvinvoinnin luojana on kasvanut huomasti: 2000-luvulla uudet työpaikat ovat syntyneet pitkälti pk-yrityksiin. Yhä useampi pk-yritys suuntaa toimintaansa myös maamme rajojen ulkopuolelle. Digitalisaatio ja verkottuminen avaavat pienillekin toimijoille globaaleja kasvuväyliä. Suomi tarvitsee yhä enemmän niin sisäistä kuin ulkoista yrittäjyyttä, joka rakentaa kykyä toimia myös kansainvälisesti erilaisissa kulttuuriympäristöissä. Tähän kehitykseen myös lukiokoulutuksen on osaltaan vastattava.

Tervehdimmekin ilolla esitystä siitä, että lukion olisi järjestettävä opetus siten, että lukiolaisella on jatkossa mahdollisuus kehittää kansainvälistä sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. Suomalaisnuorten kiinnostus yrittäjyyteen on vahvistunut selvitysten mukaan merkittävästi viimeisen reilun 10 vuoden aikana. Osaltaan tähän on vaikuttanut yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjämäisen pedagogiikan vahvistuminen perus- ja toisen asteen koulutuksessa. Yrittäjyyden mainitseminen ensimmäistä kertaa nyt myös lukiolain tasolla kannustaa koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia eteenpäin tällä tärkeällä polulla. Suuntaa lukioille näyttää myös OKM:n viime vuonna julkaisema koulutuksen yrittäjyyslinjaukset.

OKM päätti viime syksynä, että ensimmäistä kertaa kaksi lukiota saa yrittäjyyden erityisen tehtävän. Ylöjärven ja Lauttasaaren yhteiskoulun lukioiden vuosia jatkunut työ yrittäjyyden edistämiseksi sai näin virallisen statuksen. Yrittäjyyslukiot aloittavat toimintansa ensi syksynä. Lauttasaaren tehtävänä on toimia samalla lukioiden yrittäjyysopetuksen valtakunnallisena kehittäjänä. Lukiolain uuden linjauksen täyttämiseksi pidämme tärkeänä, että yrittäjyyslukioiden sekä muita yrittäjyyskasvatuksen jo pidempään kehitettyjä menetelmiä ja käytänteitä otetaan laajasti käyttöön kaikissa lukioissa.

Tekemällä oppiminen eli oppijaa aktivoiva yrittäjämäinen pedagogiikka on tulevaisuudessa entistä merkittävämmässä osassa myös yleissivistävässä koulutuksessa. Katsomme, että lukion opetussuunnitelman perusteissa nämä seikat ansaitsevatkin nykyistä enemmän huomioita.

Ylioppilastutkinto vahvemmin osaksi opiskelijavalintoja ja koulutusvientinä

Korkeakoulujen opiskelijavalinnat uudistuvat siten, että ylioppilastutkinnon käyttöä valintaperusteena lisätään tuntuvasti. Tämä on toivottava suunta uusien ylioppilaiden jatko-opintoihin siirtymisen jouduttamiseksi. Samalla kun ylioppilasarvosanojen painoarvoa valinnoissa kasvaa, on mie-

lestämme perusteltua, että myös ylioppilaskokeiden uusimista helpotetaan nykyisestä, minkä lakiesitys tekeekin.

Lukiokoulutuksen kansainvälisyyden sekä koulutusviennin edistämiseksi katsomme perustelluksi, että ylioppilastutkinnon suorittaminen olisi mahdollista myös englanniksi. Tällöin englantia olisi loogista lisätä lukiolain 14 §:ssä listattuihin opetuskieliin. Opetusministerin aiheesta käynnistämä selvitystyö onkin kannatettava ja toivottavasti sen pohjalta nousevat mahdolliset toimenpide-ehdotukset ehditään sisällyttämään osaksi tämän hallituskauden lukiouudistuspakettia. Tarvitsemme myös ruotsalaisuomalaisia lukioita, joissa voi opiskella sekä suomeksi että ruotsiksi. Se olisi erityisen tärkeää ruotsinkielisten palveluiden turvaamisen näkökulmasta.

Kun ylioppilastutkinnon suorittaminen käy tulevaisuudessa mahdolliseksi myös englanniksi, on lukiolakia syytä päivittää koulutusviennin näkökulmasta. Lain olisi annettava mahdollisuus järjestää myös ylioppilastutkintoon johtavaa (nykyisin vain IB-tutkintoon johtavaa) opetusta tilauskoulutuksena Euroopan talousalueen ulkopuolisille ja myös talousalueen ulkopuolella. Laki ammatillisesta koulutuksesta 33–36 § tarjoaa tähän pohjaa.

Lausunnon keskeinen sisältö

- Lain valmistelun tiukasta aikataulusta huolimatta käsillä oleva hallituksen esitys on oikeansuuntainen ja tarjoaa hyvät lähtökohdat lukiokoulutuksen uudistamiselle
- Kannatamme esityksen perusteluissa ilmaistua yleissivistyksen uutta, laaja-alaisempaa tulkintaa, joka painottaa yleissivistyksen rakentumista vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa
- Ehdotus opintopisteistä ja yhden tai useamman oppiaineen muodostavista opintojaksoista koostuvasta rakenteesta on kannatettava, lukio-opetusta joustavoittava ja eheyttävä kehittämissuunta
- Suhtaudumme myönteisesti siihen, että uusi laki vahvistaisi lukiokoulutuksen järjestäjän yhteistyövelvoitetta erityisesti korkeakoulujen sekä elinkeino- ja työelämän toimijoiden osalta
- Lukion uudistaminen on nähtävä pidempänä projektina, jossa myös oppiainerakennetta ja opintojen valinnaisuutta koskevat kehittämistarpeet on nostettava lähivuosien aikana pöydälle, vaikka niihin ei tässä uudistuspaketissa puututakaan
- Tervehdimme ilolla esitystä siitä, että lukion olisi järjestettävä opetus siten, että lukiolaisella on mahdollisuus kehittää kansainvälistä sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan
- Edellisen linjauksen täyttämiseksi pidämme tärkeänä, että yrittäjyyslukioiden sekä muita yrittäjyyskasvatuksen jo pidempään kehi-

tettyjä menetelmiä ja käytänteitä otetaan laajasti käyttöön kaikissa lukioissa

- Lukiodiplomeiden soveltamisalan laajentuessa esitämme, että sellainen voitaisiin tulevaisuudessa suorittaa myös työelämään ja yrittäjyyteen liittyen
- Yrittäjyysosaaminen ja oppijaa aktivoiva yrittäjämäinen pedagogiikka ovat tulevaisuudessa entistä merkittävämmässä osassa yleissivistävässä koulutuksessa, mikä on huomioitava lukion opetussuunnitelman perusteita uudistettaessa
- Pidämme hyvänä, että opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen selvittäminen tuotaisiin voimassa olevaa lukiolakia selkeämmin esiin koulutuksen järjestäjän aktiivisena velvollisuutena
- Samalla kun ylioppilastutkinnon painoarvo opiskelijavalinnoissa kasvaa, on mielestämme perusteltua, että myös ylioppilaskokeiden uusimista helpotetaan esitetysti
- Kun ylioppilastutkinnon suorittaminen käy tulevaisuudessa toivottavasti mahdolliseksi myös englanniksi, on lukiolakia syytä päivittää koulutusviennin mahdollisuuksien osalta

Kunnioitavasti

Suomen Yrittäjät

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja

Joonas Mikkilä
digi- ja koulutusasioiden päällikkö